

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.1:338.1 (075.8)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.21222286>

Фінансова стабільність у системі фінансової безпеки держави на сучасному етапі

Тимошенко Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук,

директор департаменту реклами,

директор академії інновацій та бізнесу Європейського університету,

Європейський університет, Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0005-2107-7634>

Прийнято: 22.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** фінансова стабільність посідає ключове місце в системі фінансової безпеки держави, оскільки забезпечує стійкість фінансової системи, безперервність фінансового посередництва, збалансований розподіл фінансових ресурсів і здатність економіки протидіяти внутрішнім та зовнішнім ризикам. В умовах воєнного стану, глобальної фінансової турбулентності, цифрової трансформації та посилення ролі держави у перерозподілі фінансових потоків актуалізується потреба переосмислення сутності фінансової стабільності, її місця в системі фінансової безпеки та механізмів забезпечення на сучасному етапі. Метою дослідження є теоретичне узагальнення підходів до трактування фінансової стабільності, обґрунтування її взаємозв'язку з типом фінансової системи та визначення ролі ключових каналів розподілу фінансових ресурсів у забезпеченні фінансової безпеки держави.*

Для досягнення мети використано системно-структурний підхід, методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, інституційного аналізу та логічного моделювання. Це дало змогу розглянути фінансову стабільність як багатовимірну категорію, що поєднує монетарний, банківський, бюджетний, інституційний і макропруденційний аспекти. У статті узагальнено прямі, зворотні та змішані підходи до визначення фінансової стабільності, розкрито її зв'язок із системними ризиками, фінансовим посередництвом, ціновою стабільністю та здатністю фінансової системи підтримувати реальний сектор економіки.

Результати дослідження полягають в уточненні сутності фінансової стабільності як стану фінансової системи, за якого вона з урахуванням сформованої інституційної конфігурації здатна забезпечувати ефективний і рівномірний розподіл фінансових ресурсів через притаманні їй ключові канали. Доведено, що фінансова стабільність не може оцінюватися ізольовано від типу фінансової системи, оскільки структура фінансового посередництва, співвідношення банківського, бюджетного, інвестиційного та ринкового каналів визначають характер розподілу ресурсів і рівень фінансової безпеки держави. Для України особливого значення набуває узгодження грошово-кредитних і бюджетних драйверів фінансової стабільності.

У висновках обґрунтовано необхідність формування сучасного підходу до забезпечення фінансової стабільності з урахуванням специфіки фінансової системи України, впливу воєнної економіки, структурних дисбалансів і потреб повоєнного відновлення. Запропоновано розглядати збалансоване зростання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи як важливу ознаку фінансової стабільності.

Ключові слова: *фінансова стабільність, фінансова безпека держави, фінансова система, макропруденційне регулювання, банківський сектор,*

бюджетна система, фінансові ресурси, системні ризики, грошово-кредитна політика, фінансова стійкість.

Financial stability in the system of state financial security at the present stage

Yulia Tymoshenko

PhD in Economics,

Director of the Advertising Department,

Director of the Academy of Innovation and Business at the European University,

Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0005-2107-7634>

***Abstract:** financial stability occupies a key place in the system of state financial security, as it ensures the resilience of the financial system, the continuity of financial intermediation, the balanced allocation of financial resources, and the economy's capacity to withstand internal and external risks. Under martial law, global financial turbulence, digital transformation, and the increasing role of the state in the redistribution of financial flows, there is a growing need to rethink the essence of financial stability, its place in the system of financial security, and the mechanisms for ensuring it at the present stage. The purpose of the study is to theoretically generalize approaches to the interpretation of financial stability, substantiate its relationship with the type of financial system, and determine the role of key channels for allocating financial resources in ensuring the financial security of the state.*

To achieve this purpose, the study applies a systemic and structural approach, methods of theoretical generalization, comparative analysis, institutional analysis, and logical modelling. This made it possible to consider financial stability as a multidimensional category that combines monetary, banking, budgetary,

institutional, and macroprudential aspects. The article generalizes direct, inverse, and mixed approaches to defining financial stability and reveals its relationship with systemic risks, financial intermediation, price stability, and the ability of the financial system to support the real sector of the economy.

The results of the study consist in clarifying the essence of financial stability as a state of the financial system in which, taking into account its established institutional configuration, it is capable of ensuring the efficient and even allocation of financial resources through its inherent key channels. It is proved that financial stability cannot be assessed in isolation from the type of financial system, since the structure of financial intermediation and the ratio between banking, budgetary, investment, and market channels determine the nature of resource allocation and the level of state financial security. For Ukraine, the coordination of monetary and budgetary drivers of financial stability is of particular importance.

The conclusions substantiate the need to develop a modern approach to ensuring financial stability, taking into account the specific features of Ukraine's financial system, the impact of the wartime economy, structural imbalances, and the needs of post-war recovery. It is proposed to consider the balanced growth of financial resources across all links of the financial system as an important indicator of financial stability.

Keywords: *financial stability, state financial security, financial system, macroprudential regulation, banking sector, budget system, financial resources, systemic risks.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Тривала економічна нестабільність, зумовлена поєднанням глобальних трансформацій фінансових ринків та повномасштабної війни, що розпочалася у 2022 році, істотно актуалізувала для України проблему забезпечення фінансової стабільності як ключової умови

збереження керованості економічних процесів і відновлення стійкого економічного зростання. В умовах воєнного стану, фінансова система України функціонує під впливом підвищених ризиків, зокрема зростання бюджетного навантаження, структурних змін у грошово-кредитній трансмісії, коливань ліквідності та посилення ролі держави у перерозподілі фінансових ресурсів. За таких обставин фінансова стабільність набуває не лише прикладного, а й системоутворюючого значення, оскільки саме від її рівня залежить здатність фінансової системи виконувати базові функції з акумулювання, перерозподілу та ефективного використання фінансових ресурсів в економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової стабільності у системі фінансової безпеки держави посідає важливе місце в сучасних наукових дослідженнях, оскільки охоплює питання стійкості фінансової системи, ефективності фінансового посередництва, макропруденційного регулювання, банківської безпеки та здатності держави забезпечувати збалансований розподіл фінансових ресурсів. Ю. Гудзь, А. Шостаковська, Н. Котвицька, Ю. Майстренко та А. Козинець [1] розглядають безпекові аспекти розвитку підприємств у контексті їх конкурентоспроможності, що дає змогу простежити взаємозв'язок між фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання та загальною безпекою економіки. Закон Додда–Франка [2] має важливе значення для розуміння інституційних засад післякризового фінансового регулювання та мінімізації системних ризиків. Н. Прокопенко, В. Мирончук та І. Шепель [3] досліджують принципи функціонування банківської системи України в умовах війни, акцентуючи увагу на ролі банківського сектору у підтриманні фінансової рівноваги. К. Сафарлі, С. Колач, М. Живко, О. Вольський та Н. Бобро [4; 5] аналізують глобалізаційні ризики у формуванні міжнародних інвестиційних стратегій. Дж. Лакер [6] розглядає фінансову стабільність крізь призму моніторингу стану фінансової системи, М. Фут [7] пов'язує її з монетарною

стабільністю, довірою до фінансових інститутів і відсутністю надмірної волатильності цін на активи, а Ф. Мішкін [8] обґрунтовує роль інформаційної асиметрії у виникненні фінансової нестабільності.

О. Іссінг [9] досліджує співвідношення монетарної та фінансової стабільності, звертаючи увагу на можливі суперечності між цілями центрального банку в умовах нестабільності фінансових ринків. Е. Девіс [10] пропонує типологію системної фінансової нестабільності, виокремлюючи банківські кризи, надмірну волатильність фінансових ринків і колапс ліквідності. А. Крокет [11] розглядає фінансову стабільність як важливу мету публічної політики, пов'язану зі здатністю фінансових інститутів і ринків виконувати свої функції без значних втрат для економічних агентів. К. Боріо [12] розкриває фінансову стабільність у контексті макропруденційного підходу, наголошуючи на значенні фінансового циклу, кредитної динаміки та цін активів. А. Голдейн, С. Голл, В. Сапорта та М. Танака [13] аналізують фінансову стабільність у взаємозв'язку з макроекономічними моделями, тоді як А. Тимошенко [14] акцентує увагу на значенні фіскальної політики для економічного зростання. Г. Шиназі [15] пропонує комплексне трактування фінансової стабільності як здатності фінансової системи ефективно розподіляти ресурси, управляти ризиками й протидіяти зовнішнім загрозам, Е. Розенгрэн [16] визначає її через здатність фінансової системи забезпечувати кредитне посередництво та платіжні послуги.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний обсяг наукових праць, присвячених фінансовій стабільності, фінансовій безпеці держави, банківській стійкості та макропруденційному регулюванню, низка аспектів цієї проблематики залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, більшість досліджень зосереджується на загальних підходах до визначення фінансової стабільності або на аналізі окремих проявів фінансової нестабільності, тоді як питання взаємозв'язку фінансової

стабільності з типом фінансової системи розкрито фрагментарно. Недостатньо досліджено, як структура фінансової системи, співвідношення банківського, бюджетного, інвестиційного та ринкового каналів впливають на ефективність розподілу фінансових ресурсів у державі. Особливої уваги потребує забезпечення фінансової стабільності в умовах воєнної економіки, коли посилюється роль держави у перерозподілі фінансових потоків, зростає бюджетне навантаження, змінюються пріоритети грошово-кредитної політики та трансформуються механізми підтримки банківського сектору. Крім того, у науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування фінансової стабільності як складової фінансової безпеки держави – частина дослідників розглядає її переважно як відсутність кризових явищ у фінансовій системі, інші – як здатність фінансових інститутів виконувати свої функції, однак недостатньо уваги приділяється фінансовій стабільності як стану збалансованого й ефективного розподілу фінансових ресурсів через ключові канали фінансової системи. Це зумовлює потребу в подальшому теоретичному узагальненні сутності фінансової стабільності, уточненні її місця в системі фінансової безпеки держави та формуванні сучасного підходу до її забезпечення з урахуванням особливостей фінансової системи України на сучасному етапі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне узагальнення та поглиблення підходів до трактування фінансової стабільності з урахуванням типу фінансової системи та обґрунтування авторського підходу до її визначення як стану, що забезпечує ефективний і збалансований розподіл фінансових ресурсів через ключові канали фінансової системи. Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення таких завдань: систематизувати основні наукові підходи до визначення фінансової стабільності; проаналізувати еволюцію пріоритетів центральних банків у контексті забезпечення фінансової стабільності; обґрунтувати

взаємозв'язок фінансової стабільності з типом фінансової системи; визначити роль грошово-кредитних і бюджетних драйверів у забезпеченні фінансової стабільності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Події останніх років поставили перед економіками багатьох країн, зокрема й України, завдання забезпечення фінансової стабільності. Цей чинник фінансового розвитку є необхідною умовою ефективного виконання фінансовою системою притаманних їй функцій, що в кінцевому підсумку забезпечує економічне зростання та підвищення добробуту суспільства. Тлумаченню поняття «фінансова стабільність» упродовж останніх двадцяти років приділяється підвищена увага, оскільки пов'язана з ним проблематика має принципове значення з погляду врахування уроків, отриманих у періоди масштабних фінансово-економічних потрясінь. Крім того, важливість чіткого визначення терміну «фінансова стабільність» полягає в тому, що це дає змогу окреслити, які проблеми потребують першочергового розв'язання, а які мають другорядний характер. Усвідомлення цих параметрів, у свою чергу, є важливим для вибору належних наглядових і регуляторних інструментів.

Поняття «фінансова стабільність», як і будь-яке інше наукове визначення, «повинно відображати внутрішній зміст досліджуваного явища таким чином, щоб теоретичні передбачення були емпірично надійними» [1]. Необхідно зазначити, що більшість авторів розглядають це поняття як необхідну умову функціонування фінансової системи та виконання нею своїх базових функцій. Водночас, попри широке використання цього терміну, поняття фінансової стабільності й дотепер залишається дискусійним. Практично всі наукові дослідження, а також офіційні публікації фінансових інституцій, у яких щорічно подаються огляди фінансової стабільності, наголошують на тому, що дефініцію «financial stability» складно чітко

сформулювати, не кажучи вже про її кількісне вимірювання. Показовим у цьому контексті є те, що навіть у нормативно-правових актах, спрямованих на зниження ризиків функціонування фінансових систем і посилення фінансового регулювання, увага концентрується на практичних механізмах забезпечення стабільності, тоді як сам термін часто залишається без формалізованого визначення. Так, зокрема, Закон про реформування фінансового ринку та захист споживачів фінансових послуг (Dodd–Frank Act), ухвалений 21 липня 2010 р. з метою зниження ризиків функціонування фінансової системи США [2], у межах якого було створено додатковий орган фінансового регулювання – Раду з нагляду за фінансовою стабільністю (Financial Stability Oversight Council, FSOC), фактично зосереджується безпосередньо на питаннях фінансової стабільності. Водночас сам термін у законі не отримав чіткого нормативного визначення. Ймовірно, відсутність формалізованої дефініції у законодавстві відображає те, що поняття фінансової стабільності трактується неоднозначно різними дослідниками та фінансовими інституціями, а також характеризується складністю й багатовимірністю свого економічного змісту.

У розумінні фінансової стабільності одним із ключових обмежень є те, що процес формування методології її оцінювання перебуває на більш ранньому етапі розвитку порівняно, наприклад, із методологіями оцінювання цінової чи макроекономічної стабільності. Аналіз зарубіжних і вітчизняних наукових джерел свідчить, що поняття «фінансова стабільність» визначається через сукупність різноманітних критеріїв. У цілому всі наявні дефініції цього поняття доцільно класифікувати на прямі, зворотні та змішані [3; 4]. Прямі визначення характеризують властивості фінансової системи в умовах стабільного функціонування, зворотні трактують фінансову стабільність як відсутність нестабільності у фінансовому секторі, тоді як змішані поєднують у межах однієї формулювання елементи як прямих, так і зворотних підходів.

При цьому представники кожного з названих підходів акцентують увагу на різних аспектах змісту поняття фінансової стабільності.

У контексті нашого дослідження, доцільним є систематизація основних трактувань фінансової стабільності, що склалися в сучасній економічній науці. Так, у межах прямого підходу низка дослідників розглядає фінансову стабільність як динамічне у часі середовище та визначає її як здатність фінансової системи ефективно розподіляти ресурси, управляти ризиками й абсорбувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників [5, с. 160]. Під такими впливами розуміється дія екзогенних і ендогенних факторів, які можуть зумовлювати суттєві зміни показників функціонування фінансових ринків та інститутів, а також фінансового стану значної кількості економічних агентів.

У межах цього підходу Дж. Лакер зазначає, що мету функціонування стабільної фінансової системи можна визначити як запобігання збоєм, здатним спричинити значні витрати для реального сектору економіки. Така позиція акцентує увагу на зв'язку фінансової стабільності з безперебійним забезпеченням виробничої діяльності фінансовими ресурсами та мінімізацією трансакційних і системних втрат [6, с. 2].

Розширене трактування фінансової стабільності запропонував М. Фут, який пов'язує її наявність із сукупністю ключових ознак, зокрема монетарною стабільністю, рівнем зайнятості, що перебуває в природних для економіки межах, довірою до функціонування базових фінансових інститутів і ринків, а також відсутністю надмірної мінливості цін на реальні чи фінансові активи, здатної підірвати монетарну стабільність або ситуацію на ринку праці [7]. Перші три складові цього підходу логічно випливають із того, що фінансова стабільність є малоімовірною за умов високої інфляції або за поєднання низької інфляції з високим рівнем безробіття. Аналогічно неможливо говорити про фінансову стабільність у ситуації втрати довіри до банківських установ чи інших фінансових посередників, що унеможлиблює нормальне

функціонування механізмів довгострокових заощаджень і запозичень у приватному та корпоративному секторах. Такі процеси, як правило, призводять до уповільнення економічного зростання через обмежену доступність або високу вартість фінансового посередництва.

Окрему увагу М. Фут приділяє ролі мінливості цін на активи, виділяючи кілька каналів її впливу на реальний сектор економіки, зокрема через зменшення добробуту домогосподарств, й відповідно, скорочення споживання, а також через зміну ринкової вартості компаній, що відображається на їхніх балансах і може впливати на інвестиційні рішення та рух капіталу.

Яскравим представником зворотного підходу до визначення фінансової стабільності є Ф. Мішкін, який пов'язує ступінь стабільності фінансової системи з рівнем асиметрії інформаційних потоків на фінансовому ринку. На його думку, фінансова нестабільність виникає тоді, коли негативні впливи у фінансовій системі поєднуються з порушеннями інформаційного обміну настільки, що фінансова система втрачає здатність виконувати свою базову функцію спрямування фінансових ресурсів у продуктивні інвестиції [8, с. 6]. Таке трактування підкреслює визначальну роль фінансового посередництва у забезпеченні реального сектору ресурсами та акцентує увагу на центральному значенні інформаційної асиметрії як джерела фінансової нестабільності. У цьому контексті фінансову нестабільність доцільно інтерпретувати як результат поглиблення вже наявних інформаційних дисбалансів до рівня, за якого нормальне фінансове посередництво стає неможливим.

Подальший розвиток зворотного підходу простежується у працях О. Іссінга, який пов'язує фінансову стабільність із явищами надмірної мінливості на фінансових ринках і формуванням цінових «бульбашок». На його думку, такі процеси послаблюють ефективність фінансових ринків, хоча самі по собі не завжди є визначальною ознакою фінансової крихкості чи нестабільності [9].

Ф. Девіс, у свою чергу, виокремлює три базові типи фінансової нестабільності: перший пов'язаний із банкрутствами банківських установ, другий – із надмірною волатильністю на фінансових ринках, а третій, тісно пов'язаний із другим, – із тривалим колапсом ліквідності [10]. Така типологія дозволяє комплексно оцінювати джерела деструкцій у фінансовому секторі та їхній вплив на економічну динаміку.

У межах зворотного підходу також заслуговує на увагу позиція А. Крокета, який розглядає фінансову стабільність як стабільність ключових інститутів і ринків, що формують фінансову систему. Він пропонує визначати фінансову стабільність як відсутність нестійкості, тобто ситуацій, за яких економічні агенти зазнають значних втрат унаслідок коливань цін на фінансові активи або стає очевидною неспроможність фінансових інститутів виконувати свої договірні зобов'язання [11].

Макропруденційний підхід до розуміння фінансової стабільності представлений у працях К. Боріо та ін., які інтерпретують її через обмеження ризиків виникнення суттєвих втрат реального сектору, зумовлених масштабними деструктивними процесами у фінансовій системі [12, с. 4]. Такий підхід акцентує увагу на системному характері фінансових ризиків і необхідності їхнього попередження на макрорівні.

І. Голдейн, підкреслюючи багатовимірність взаємозв'язків між системними банківськими кризами та фінансовою стабільністю, визначає фінансову нестабільність як будь-яке відхилення від оптимального функціонування інвестиційно орієнтованої економіки, що виникає внаслідок деструкцій у фінансовому секторі [13, с. 80–88]. Перевагою такого підходу є трактування банківських і ширших фінансових криз як окремого, хоча й найбільш виразного, прояву загальної фінансової нестабільності.

Своє бачення природи фінансової стабільності в межах зворотного підходу запропонували А. Тимошенко, в основі якого лежить аналіз

ситуативних характеристик фінансової нестабільності. Зазначений автор визначає фінансову стабільність як такий стан, за якого виникнення ситуацій, пов'язаних із нестабільністю, є малоімовірним [14, с. 88].

Як впливає з аналізу наведених трактувань, фінансова нестабільність охоплює три ключові елементи: дисфункції фінансової системи, деструктивні процеси у фінансовому посередництві та їх істотний вплив на реальний сектор економіки. Очевидно, що основний акцент у цьому контексті робиться на нестабільності фінансового сектору, насамперед через зростання вартості фінансових ресурсів для реальної економіки та погіршення умов доступу до них.

Ефективний розподіл фінансових ресурсів через фінансовий сектор, тобто фінансове посередництво в широкому розумінні, є життєво важливим інструментом для належного функціонування економіки. Він забезпечує спрямування коштів численних інвесторів у ризикові та довгострокові інвестиційні проекти, що підтримують реальну економічну діяльність. Водночас порушення механізмів фінансового посередництва здатне мати серйозні макроекономічні наслідки. Так, А. Сафарлі та ін. наголошують, що відновлення після періодів, у яких фінансове посередництво зазнало суттєвих порушень, зазвичай є тривалішим і більш нерівномірним, ніж у випадках, коли такі порушення не мали системного характеру [4, с. 10028].

Змішаний підхід до визначення фінансової стабільності поєднує елементи як прямого, так і зворотного підходів. Зокрема, Г. Шиназі формулює низку ключових ознак фінансової стабільності. По-перше, фінансова стабільність розглядається як родове поняття, що охоплює різні аспекти фінансової системи. По-друге, вона передбачає здатність фінансової системи ефективно розподіляти ресурси та ризики, акумулювати заощадження і сприяти зростанню добробуту, забезпечуючи безперебійне функціонування платіжних систем. По-третє, фінансова стабільність виявляється не лише у

відсутності фінансових деструкцій, а й у спроможності фінансової системи протидіяти кризовим ситуаціям. По-четверте, вона має оцінюватися з огляду на потенційні наслідки для реальної економіки. По-п'яте, фінансова стабільність пов'язана з прогнозуванням можливих зовнішніх загроз [15, с. 8].

Подібний підхід простежується у працях Е. С. Розенгрена, який визначає фінансову стабільність як здатність фінансової системи послідовно здійснювати кредитне посередництво та надавати платіжні послуги, необхідні для підтримання економічного зростання. Натомість фінансова нестабільність, за його трактуванням, виникає тоді, коли проблеми або навіть побоювання щодо можливих проблем на рівні окремих організацій, ринків чи фінансової системи загалом істотно погіршують пропозицію кредитних і посередницьких послуг, що, своєю чергою, негативно впливає на перебіг реальної економічної діяльності [16].

Слід зазначити, що в науковій літературі зазвичай відсутнє чітке розмежування між поняттями стабільності та стійкості фінансової системи, які нерідко використовуються як близькі за змістом. Водночас у сучасних дослідженнях широко застосовується поняття *financial fragility*, яке доцільно інтерпретувати як крихкість або нестійкість фінансової системи. У цьому розумінні фінансова крихкість означає такий стан фінансової системи, за якого вона є вразливою до негативних впливів і навіть незначні зовнішні чи внутрішні чинники можуть спричинити фінансову дестабілізацію внаслідок концентрації надмірних ризиків.

Аналізуючи різні підходи до трактування фінансової стабільності, можна дійти висновку, що, окрім прямого, зворотного та змішаного підходів, доцільно виокремлювати також мікро- та макросистемні підходи до розкриття сутності цього поняття. При мікросистемному підході, фінансова стабільність розглядається в контексті діяльності окремих економічних суб'єктів і найчастіше ототожнюється з фінансовою стійкістю, під якою розуміють

здатність суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність, забезпечувати розвиток і зберігати платоспроможність навіть за несприятливих умов.

У межах макросистемного підходу фінансова стабільність аналізується на рівні національної фінансової системи та трактується як такий її стан, за якого вона здатна ефективно виконувати свої ключові функції, протидіяти внутрішнім і зовнішнім впливам і не створювати загроз для реального сектору економіки.

До глобальної фінансової кризи у діяльності більшості центральних банків була характерною така послідовність стратегічних цілей (рис. 1).

Рис. 1. Послідовність стратегічних цілей центральних банків у докризовий період
Джерело: складено авторами самостійно

У сучасних умовах забезпечення фінансової стабільності поступово виходить на перший план як пріоритетна мета монетарної та фінансової політики. У центральних банках багатьох країн створено спеціалізовані підрозділи фінансової стабільності, які також запровадили власні операційні

визначення цього поняття з метою формування чітких орієнтирів для його досягнення.

Показовим прикладом є підхід Національного банку Чехії, згідно з яким фінансова стабільність трактується як така, за якої фінансова система функціонує без серйозних збоїв або небажаного негативного впливу на поточний і майбутній розвиток економіки загалом, демонструючи високу стійкість до дестабілізуючих впливів. Ключовим структурним елементом забезпечення фінансової стабільності в цьому підході є систематичне дослідження потенційних джерел системного ризику, що виникають унаслідок слабких взаємозв'язків між окремими ланками фінансової системи, а також впливів, які формуються в різних секторах економіки та фінансового ринку під дією макроекономічних чинників.

Відповідно, дослідження фінансової стабільності, представлені в офіційних звітах Національного банку Чехії, зосереджуються на виявленні того, чи формуються у фінансовій системі чинники вразливості, здатні знизити її стійкість, а також чи створюються умови, за яких взаємодія макроекономічної політики, надмірної заборгованості домогосподарств, корпоративного, державного та фінансового секторів і мінливості фінансових ринків може призвести до системної дестабілізації.

Аналіз підходів, що застосовуються у практиці центральних банків і відображені в оглядах фінансової стабільності, дає підстави стверджувати, що під фінансовою стабільністю зазвичай розуміється стале функціонування фінансового ринку в широкому сенсі, тобто фінансового сектору загалом, у якому ключову роль відіграють інструменти макропруденційного регулювання та нагляду. У цьому контексті фінансовий ринок охоплює сукупність фінансових інститутів, інструментів і інфраструктур, що забезпечують рух фінансових ресурсів в економіці.

У цілому сутність фінансової стабільності полягає в досягненні такого рівня стійкості надання фінансових послуг, як кредитування, страхування, здійснення платежів та інших операцій, який дозволяє економіці підтримувати стабільні темпи зростання. Наведені визначення чітко підкреслюють макропруденційний вектор економічної політики в умовах нестабільності. Завдання цієї політики полягає в досягненні такого стану фінансової системи, за якого вона стає достатньо стійкою, щоб дестабілізуючі впливи не призводили до масштабної фінансової нестабільності.

Аналіз сучасних підходів свідчить про поступове зближення позицій щодо визначення фінансової стабільності, принаймні серед центральних банків. По-перше, у більшості з них здійснюються спроби сформулювати саме поняття фінансової стабільності, а не лише фінансової нестабільності [3]. По-друге, значна увага приділяється ключовим функціям фінансової системи, зокрема наданню кредитних і платіжних послуг [1]. По-третє, систематизуються типи фінансових криз, що порушують функціонування фінансової системи та, відповідно, підривають її стабільність [4, с. 100285].

Характерною рисою визначень, які використовуються центральними банками, є трактування фінансової стабільності як відсутності фінансової нестабільності, що виникає внаслідок банківських криз або надмірної волатильності фінансових ринків, а також пов'язаних із цими явищами дестабілізуючих процесів. Водночас, на відміну від цінової стабільності, фінансова стабільність не піддається швидкому вимірюванню, формалізованому моделюванню чи точному прогнозуванню. У цьому контексті показовим є й національний підхід: Національний банк України отримав чітко визначений мандат у сфері фінансової стабільності у 2015 році, а відповідно до статті 6 Закону України «Про Національний банк України» сприяння фінансовій стабільності визначено другим за пріоритетністю

напрямом діяльності НБУ, поступаючись лише завданню забезпечення цінової стабільності [17].

Слід наголосити, що поняття фінансової стабільності тісно пов'язане з поняттям цінової, або монетарної, стабільності. Під ціновою стабільністю зазвичай розуміють такий стан рівня цін, за якого інфляція не здійснює істотного впливу на економічні рішення домогосподарств і підприємств. У науковій літературі підкреслюється, що цінова та фінансова стабільність є взаємопов'язаними складовими макроекономічної стабільності держави: стабільність фінансової системи є необхідною умовою ефективної реалізації грошово-кредитної політики та підтримання стабільності цін, водночас цінова стабільність виступає важливою передумовою стабільності фінансових ринків і фінансової системи загалом [5, с. 160]. При цьому можливість одночасного забезпечення монетарної та фінансової стабільності в короткостроковому періоді залежить від рівня цінової стабільності, стійкості банківської системи, характеристик трансмісійного механізму, рівня довіри до банківської системи та національної валюти, а також гнучкості режимів монетарної та фінансової політики.

Узагальнення визначень фінансової стабільності, наведених у науковій літературі та документах центральних банків, дає змогу зробити низку висновків. У широкому розумінні фінансова стабільність означає стале функціонування складної системи взаємозв'язків між фінансовими ринками, інститутами та організаціями, що діють у межах відповідних правових, фінансових і економічних структур. Для фінансових інститутів це зазвичай передбачає наявність достатнього рівня капіталу для покриття можливих втрат і достатньої ліквідності для здійснення поточних операцій та реагування на підвищену волатильність фінансових ринків. Стабільність фінансового ринку, у свою чергу, означає помірну волатильність, що позитивно відображається на реальних економічних результатах.

Крім того, фінансова стабільність може розглядатися як ознака ефективного регулювання фінансової інфраструктури, включно з нормативно-правовими актами, стандартами та практиками, які формують надійне регуляторне середовище. До інших складових фінансової стабільності належать суспільна довіра та дієвий механізм макропруденційного регулювання і нагляду. Найчастіше фінансова стабільність інтерпретується крізь призму запобігання фінансовим кризам або управління системними фінансовими ризиками. Фінансова нестабільність при цьому проявляється у вигляді системного ризику банкрутства банків, різкої волатильності цін на фінансові активи, процентних ставок і валютних курсів, а також колапсу ринку ліквідності, що може призводити до порушення платіжно-розрахункової системи.

З урахуванням типу фінансової системи та беручи до уваги слабкі місця ключових розподільчих каналів, можна сформувати дієві заходи щодо забезпечення фінансової стабільності, яка виступає однією з найважливіших передумов економічного зростання. Тому в межах даного дослідження пропонується розглядати фінансову стабільність як такий стан фінансової системи, за якого вона з урахуванням сформованої інституційної конфігурації здатна забезпечувати ефективний і рівномірний розподіл фінансових ресурсів через притаманні їй ключові канали.

Як визначальну ознаку фінансової стабільності пропонується запровадити комплексний показник збалансованого зростання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи. Оскільки всі ці ланки тісно взаємопов'язані між собою «павутиною» фінансових відносин, стабільне зростання фінансових ресурсів не може бути досягнуте лише в одному окремо взятому сегменті. Стабільність фінансових відносин має виявлятися у якісних позитивних змінах як у державному секторі, так і у фінансах організацій, зокрема фінансових інститутів, а також у фінансах домогосподарств. При

цьому слід наголосити, що залежно від типу фінансової системи фінансова стабільність і стале економічне зростання можуть досягатися із застосуванням специфічного набору фінансових драйверів.

З огляду на фінансову систему України, можна стверджувати, що ефективність розподільчих процесів нині значною мірою визначається роллю грошово-кредитних і бюджетних драйверів, оскільки національна фінансова система поєднує риси як банківського, так і бюджетно орієнтованого типів. Вітчизняний банківський сектор потребує подальшого зміцнення капітальної бази, розширення територіальної присутності та підвищення доступності фінансових послуг для суб'єктів господарювання і домогосподарств. У зв'язку з цим істотну роль у розподілі фінансових ресурсів країни й надалі відіграє бюджетна система, що зумовлено як масштабами перерозподілу публічних фінансів, так і посиленням ролі держави у фінансуванні ключових соціально-економічних процесів в умовах воєнного стану.

Висновки. У статті здійснено комплексне теоретико-методологічне узагальнення підходів до розуміння фінансової стабільності як ключової категорії сучасної економічної науки та практики фінансового регулювання в умовах тривалої економічної нестабільності та воєнного стану в Україні. Проведене дослідження дало змогу підтвердити, що фінансова стабільність є не лише похідною від стану фінансового сектору, а системною характеристикою національної фінансової системи, яка відображає її здатність ефективно виконувати функції фінансового посередництва, забезпечувати безперервність розподілу ресурсів і підтримувати реальний сектор економіки.

Аналіз наукових підходів засвідчив, що існуючі дефініції фінансової стабільності доцільно групувати за прямим, зворотним і змішаним підходами, а також доповнювати їх мікро- та макросистемними вимірами. Встановлено, що у практиці центральних банків, зокрема в умовах підвищеної невизначеності, переважає трактування фінансової стабільності як відсутності

фінансової нестабільності, тоді як у наукових дослідженнях дедалі більшого значення набуває функціонально-орієнтоване та макропруденційне бачення цього поняття.

Наукову новизну дослідження становить авторське трактування фінансової стабільності як стану фінансової системи, за якого вона з урахуванням сформованої інституційної структури здатна забезпечувати ефективний і рівномірний розподіл фінансових ресурсів через притаманні їй ключові канали. Запропоновано використовувати комплексний показник збалансованого зростання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи як визначальну ознаку фінансової стабільності, що дозволяє подолати фрагментарність наявних підходів до її оцінювання.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їх використання в процесі формування та коригування макропруденційної, грошово-кредитної та бюджетної політики, зокрема в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Запропонований підхід може бути використаний органами державної влади та центральним банком для ідентифікації вразливих ланок фінансової системи й обґрунтування пріоритетів фінансового регулювання.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі пов'язані з розробленням методичних підходів до кількісного вимірювання запропонованого комплексного показника фінансової стабільності, а також з емпіричним аналізом взаємодії грошово-кредитних і бюджетних драйверів у забезпеченні стійкого економічного зростання України в середньо- та довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Гудзь Ю. Ф., Шостаковська А. В., Котвицька Н. М., Майстренко Ю. В., Козинець А. О. Стратегічне управління економіко-екологічною

безпекою як фактор конкурентоспроможності підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17159577>

2. Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act : Public Law 111–203. 2010. URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ203/pdf/PLAW-111publ203.pdf> (дата звернення: 14.04.2026).

3. Прокопенко Н., Мирончук В., Шепель І. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-33>

4. Safarli C., Kolach S., Zhyvko M., Volskyi O., Bobro N. Considering globalisation risks in the formation and implementation of international investment strategies. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*. 2024. Vol. 22. № 2. P. 100284–100293. DOI: <https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00776>

5. Бобро Н. С. Нові тренди в економіці: цифровізація та діджиталізація. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 14(28). С. 160–167. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-14\(28\)-160-167](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-14(28)-160-167)

6. Laker J. Monitoring financial system stability. *Reserve Bank of Australia Bulletin*. 1999. October. P. 2. URL: <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/1999/oct/pdf/bu-1099-1.pdf> (дата звернення: 14.04.2026).

7. Foot M. Protecting financial stability – how good are we at it? Speech given at University of Birmingham, June 6, 2003. URL: <http://www.fsa.gov.uk/Pages/Library/Communication/Speeches/2003/sp133.shtml> (дата звернення: 14.04.2026).

8. Mishkin F. Global financial instability: framework, events, issues. *Journal of Economic Perspectives*. 1999. Vol. 13. P. 6.

9. Issing O. Monetary and financial stability: is there a trade-off? Conference on Monetary Stability, Financial Stability and the Role of Central Banks,

Bank for International Settlements, March 28–29, 2003. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2003/html/sp030329.en.html> (дата звернення: 14.04.2026).

10. Davis E. P. Towards a typology for systemic financial instability. *Economics and Finance Working Papers*. Brunel University. 2003. № 03–20.

11. Crockett A. Why is financial stability a goal of public policy? Symposium on Financial Stability, Federal Reserve Bank of Kansas City, August 28–30, 1997. URL: <https://www.kansascityfed.org/publicat/sympos/1997/pdf/s97crock.pdf> (дата звернення: 14.04.2026).

12. Borio C. Towards a macroprudential framework for financial supervision and regulation? *BIS Working Paper*. 2003. № 128. Basel. 4 p.

13. Haldane A., Hall S., Saporta V., Tanaka M. Financial stability and macroeconomic models. *Bank of England Financial Stability Review*. 2004. June. P. 80–88.

14. Тимошенко А. О. Фіскальна політика України і економічне зростання: проблеми вирішення. *Економіка і управління*. 2016. № 3. С. 87–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2016_3_14 (дата звернення: 14.04.2026).

15. Schinasi G. J. Defining financial stability. *IMF Working Paper*. 2004. № WP/04/187. P. 8. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (дата звернення: 14.04.2026).

16. Rosengren E. S. Defining financial stability, and some policy implications of applying the definition. Speech at the Stanford Finance Forum, Graduate School of Business, Stanford University, June 3, 2011. URL: <https://www.bostonfed.org/news-and-events/speeches/defining-financial-stability->

and-some-policy-implications-of-applying-the-definition.aspx (дата звернення: 14.04.2026).

17. Про Національний банк України : Закон України № 4042-IX від 30.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 14.04.2026).